

Tablica z Chełmska Śląskiego upamiętniająca członków Katolickiego Związku Czeladniczego poległych w czasie pierwszej wojny światowej

W ubiegłym numerze pisma „Na Szlaku” opisywałem tablicę upamiętniającą żołnierzy poległych w czasie pierwszej wojny światowej zlokalizowaną przy pomniku na cmentarzu w Chełmsku Śląskim. Wspominałem wówczas, że podobny obiekt znajduje się w sąsiedztwie pobliskiego kościoła.

Upamiętnienie to znajdziemy na ścianie dawnej renesansowej plebanii. Jest to ten budynek, którego elewację zdoła jakże charakterystyczna i odnowiona kilka lat temu dekoracja sgraffitowa. Po wejściu przez bramę na plac przed kościołem należy spojrzeć na południową ścianę tej dawnej plebanii, na której wprawdzie nie ma już tak imponującej dekoracji, jednak znajdują się tu trzy wmurowane tablice. W niniejszym tekście skupię się na środkowej z nich, zlokalizowanej pomiędzy dwoma oknami.

Umiejscowiono ją w prostokątnej, zaokrąglonej u góry wnęce o wymiarach 66×109 cm. Na jasnym kamieniu wykuto tu inskrypcję:

Zur Erinnerung an das 50 jährige
Jubiläum des Kath. Gesellenvereins
und dem Gedächtnis der im Weltkrieg
gefallenen Kolpingssohne.

Jej polskie tłumaczenie to: *Dla upamiętnienia jubileuszu pięćdziesięciolecia Katolickiego Związku Czeladniczego oraz ku pamięci „Synów Kolpinga” poległych w czasie Wielkiej Wojny. Poniżej wryto 25 imion i nazwisk: Heinrich Elsner, Richard Elsner, Bruno Freise, Franz Fiedler, Emil Gottwald, Adolf Illner, Alfred Jenke, Albert Jocksch, Reinhold Jüptner, Heinrich Kirsch, Hein-*

Południowa ściana dawnej plebanii

Dekoracja sgraffitowa na elewacji budynku dawnej plebanii w Chełmsku Śląskim. Wszystkie współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski

Tablica pamiątkowa

rich Kirsch, August Langer; Hermann Maiwald, Paul Müller; Emil Neumann, Alfred Penke, Robert Paatsch, Grerog Schmidt, Gustav Schwarzer, Alois Schmidt, Johann Stief,

Heinrich Stechmann, Otto Ullrich, August Vogt, Max Weihs. Warto zauważyć, że na liście dwukrotnie znajduje się Heinrich Kirsch, zapewne dwie osoby nosiły takie samo imię i nazwisko.

W górnej części tablicy, pomiędzy datami rocznymi 1883 i 1933, umieszczono wykonaną z brązu prostokątną plakietę o wymiarach 15×22 cm. Ukazuje ona profil twarzy podpisany „Kolping”.

Stan zachowania całości jest bardzo dobry, jedynie brązowa plakietka oraz jej sąsiedztwo ochlapane są woskiem, jak gdyby pozostałością po palącej się niegdyś w sąsiedztwie świecy. Wszystkie litery inskrypcji pomalowane zostały złotą farbą.

Warto w tym miejscu choć w kilku zdaniach przybliżyć postać błogosławionego ks. Adolpha Kolpinga. Był to niemiecki duchowny żyjący w latach 1813-1865, który w szczególny sposób zajmował się opieką nad młodzieżą. W 1846 roku założył Katolicki Związek Czeladniczy (niem. *Gesellenverein*), który istnieje do dziś i współcześnie znany jest pod nazwą Rodzina Kolpinga (niem. *Kolpingsfamilie*). Celem związku była i jest nadal opieka duchowa, socjalna i pedagogiczna nad młodzieżą¹. Od 1990 roku organizacja ta działa także w Polsce pod nazwą Dzieło Kolpinga.

W 1991 roku papież Jan Paweł II beatyfikował ks. Kolpinga, wcześniej dwukrotnie był też osobiście na jego grobie w Kolonii: w 1978 roku jeszcze jako kardynał Krakowa i w 1980 roku podczas swej podróży apostołskiej do Niemiec.

Wróćmy jednak do tablicy z Chełmska Śląskiego. Widnieją na niej daty 1883 i 1933. Druga z nich to zapewne data wykonania tego upamiętnienia. Z treści inskrypcji wynika zaś, że pierwsza data odnosi się do powstania Katolickiego Związku Czeladniczego. Jednakże stowarzyszenie to zostało założone w 1846 roku, a do stolicy Dolnego Śląska dotarło w 1850 roku. W Chełmsku Śląskim Rodzina Kolpinga zawitała jeszcze przed końcem XIX wieku², tak więc niewątpliwie mowa tu o dacie związania miejscowego oddziału.

Na terenie dawnego powiatu kamiennogórskiego organizacja ta działała też w Kamiennej Górze, Lubawce, Witkowie, Krzeszowie, Gorcach, Borównie, Czarnym Borze i Opawie³. Można więc podejrzewać, że powstała w Chełmsku Śląskim Rodzina Kolpinga swoim zasięgiem obejmowała prawdopodobnie teren parafii, a więc poza tym dawnym miasteczkiem także przyłączoną dziś do niego wioskę Wójtowa oraz miejscowości Błazejów i Olszyny. Jak wynika z książki adresowej z 1911 roku⁴ w miejscowościach tych mieszkało łącznie 2905 osób. Ponieważ w powiecie kamiennogórskim w czasie pierwszej wojny światowej poległo średnio 3,2% ludności, więc liczbę ofiar na terenie parafii można oszacować na 93 osoby.

Na tablicy umieszczono jedynie imiona i nazwiska „Synów Kolpinga”, a więc tych poległych, którzy byli członkami miejscowej Rodziny Kolpinga. Porównując powyższe nazwiska ze wspomnianą już książką adresową, można też stwierdzić, że na terenie ówczesnej parafii Chełmsko Śląskie znajdziemy niemal każde z nich. Jedynie dwa mają tam prawdopodobnie nieco inną pisownię (*Schwarzer/Schwartzter, Weihs/Weiss*).

Marian Gabrowski

Przypisy końcowe:

¹ T. Solski, *Ks. Adolf Kolping (1813-1865) jako założyciel Katolickich Związków Czeladniczych. Ich rozwój w Niemczech w latach 1846-1865*, [w:] Wrocławski Przegląd Teologiczny, 1/1999, s. 145.

² A. Knittel, *Das Kolpingswerk im Kreise Landeshut*, [w:] Schlesischer Gebirgsbote, 27/1958, s. 426.

³ Tamże.

⁴ *Adreßbuch der Stadt und des Kreises Landeshut*, Armin Werner's Buchdruckerei, Ladeshut 1911.

Brązowa plakietka z wizerunkiem błogosławionego ks. Adolpha Kolpinga

Jan Paweł II przy grobie ks. Adolpha Kolpinga w Kolonii, rok 1980. Źródło: kolping.pl